

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی خدمات بهداشتی و درمانی حرمرگان

معاونت درمان - مدیریت پرستاری

شيوه نامه آموزش به بیمار

مقدمه

بیماری به معنای از بین رفتن سلامتی در زمینه سلامت جسمی روانی و یا اجتماعی است. اما مطالعات علمی اثبات نموده اند که آگاهی بیماران از بیماری خود تاثیر شگرفی بر درمان و کیفیت زندگی آنان دارد. تا به امروز علی رغم پیشرفت های شایانی که در علم طب رخ داده همچنان تعداد زیادی بیماری مزمن و طولانی وجود دارد. عمده بیماری های لاعلاج در کوتاه مدت کشنده نیستند مخصوصا اگر بیماران بدانند که چگونه با بیماری خود زندگی کنند.

انسانها برای مراقبت از خود، برای خوب ماندن و خوب شدن نیاز به آموزش دارند و آموزش به بیمار یکی از عملکردهای اصلی حرف بهداشتی و درمانی است. در این راستا کمک به مددجویان برای دستیابی یا باز یافتن استقلال در امر مراقبت از خود از مهمترین اهداف پرستاری است.

❖ تعریف آموزش بیمار

- آموزش به بیمار؛ مجموعه ای از فعالیت های برنامه ریزی شده در حیطه یادگیری است که موجب بهبودی و ارتقاء سلامتی در فرد می شود. هدف اصلی از آموزش به بیمار همچون سایر فرآیندهای بهداشتی و درمانی و نیز به عنوان یک شاخص درمانی؛ ارتقاء سطح سلامت در جامعه است .
- آموزش به بیماران یکی از شاخص های کیفیت پذیرفته شده درمانی است. تمام بیماران حق دارند در مورد حفظ و ارتقاء سطح سلامت و پیشگیری از بیماری ها آموزش های مناسب دریافت نمایند.

❖ فواید و نتایج مثبت آموزش به بیماران

- ۱ - کاهش هزینه های مراقبت های بهداشتی
- ۲ - افزایش کیفیت مراقبت ها
- ۳ - کمک به بیمار در بدست آوردن استقلال و خودکفایی بیشتر

هرچه فرد بیشتر در مورد بیماری خود بداند بهتر می تواند به مقابله با آن بپردازد .

با نگاهی ساده به تراکم مراکز درمانی و مطب های خصوصی در می یابیم که پزشکان و خدمات دهندگان سلامتی، به دلیل تراکم کاری خود و همچنین عدم آگاهی و توجه به ارتقای سلامت جامعه و خصوصا نداشتن نگرش جامعه نگر به بیماریها، و از طرف دیگر نیازهای اقتصادی خود؛ فقط درمان های لازم را برای بیماران خود تجویز می کنند بدون آنکه آموزش های کافی را به آنها ارائه دهند و یا مطالب آموزشی مناسبی را در اختیار آنها قرار دهند. تمام این مسائل منجر به وجود هزاران بیمار می شود که حتی گاه نام بیماری خود را نمی دانند و نمی توانند داروهای خود را نام ببرند. در چنین شرایطی بیماری ها مزمن تر شده و عوارض آنها گسترش می یابد.

❖ مراحل آموزش به بیمار

آموزش بیمار فرایندی است که لازم است در چارچوب استاندارد های مربوط به آن اجرا شود و هر مرحله از این فرایند از استاندارد مربوط به خود برخوردار است. مراحل آموزش به بیمار عبارتند از :

- ✓ شناسایی، نیازهای آموزشی بیماران
  - ✓ اولویت بندی نیازهای آموزشی بیماران
  - ✓ تامین منابع آموزشی و کمک آموزشی مورد نیاز برنامه های آموزشی
  - ✓ اجرای صحیح برنامه های آموزشی بیماران
  - ✓ نظارت بر اجرای صحیح برنامه های آموزشی
  - ✓ ارزیابی اثربخشی فعالیتهای آموزشی وانجام اقدام اصلاحی در صورت لزوم
- استاندارد های نیاز سنجی(شناسایی نیاز آموزشی بیماران):

- ✓ آنچه که فرد برای انجام کار های روزانه اش (باید بداند-نیاز داردبداند-بهبتر است بداند) باید تعیین شود .
  - ✓ مهارت های مورد نیاز برای اجرای درمان و مراقبت ها باید تعیین شود.
  - ✓ فاکتور هایی که بر یادگیری تاثیر می گذارند مثل معلولیت های جسمی و عقلی تعیین شود.
  - ✓ نیاز های فرد در هر یک از حیطه ها و نسبت ان باید تعیین شود. (نیاز های فرد مانند: مشکلات بهداشتی ، تشخیص بیماری ، داروهای تجویز شده ، رژیم غذایی، محدودیت های فعالیتی)فعالیت جراحی ، اقدامات سر پایی، درد و اداره ی ان، تصویر بدنی، زمان شروع فعالیت، دوره ی نقاهت بیماری، خواب و استراحت، دفع و...)
  - ✓ نگرش بیمار برای پذیرش و هماهنگی مهارت ها و رفتار های بهداشتی در زندگی روزانه اش باید تعیین شود .
  - ✓ نکاتی که برای امنیت بیمار در منزل لازم است (جلوگیری از سقوط و عوارض دارو و....)تعیین گردد .
  - ✓ فرهنگ بیمار و تاثیرات ان بر فرایند یادگیری تعیین گردد.
  - ✓ میزان هیجان بیمار و استرس که بر فرایند یادگیری تاثیر خواهد گذاشت تعیین شود.
  - ✓ در صورت عدم آموزش پذیری بیمار، باید به همراه بیمار آموزش داده شود.
  - ✓ این که چه افرادی در آموزش و درمان فرد شرکت داشته باشند از خودش سوال شود.
- آموزش هایی که بیمار دریافت می کند باید بر اساس نیاز ها، توانایی ها و ترجیحات یاد گیری او باشد لذا باید تعیین نیازهای آموزشی بیمار با محوریت سوپروایزر آموزش سلامت و مشارکت سرپرستاران و رابطین آموزش به بیمار در بخش ها ، تحت نظارت مدیر پرستاری انجام شود که می توان فرم نظرسنجی را در اختیار ۱۰ تا ۱۵درصد از بیماران بستری در هر بخش به صورت سالانه جهت تعیین اولویت های آموزشی بخش، قرار داد.

✚ بر اساس نتایج فرم نظر سنجی از بیماران /همراهان، ۵ بیماری شایع هر بخش و بیماریهای غیرواکیر (دیابت

،سرطان ،فشار خون) ،بیماریهای نوظهور ،نظر پزشک و پرستار یا کارگروه آموزش به بیمار، اولویت های مراقبتی

آموزش به بیمار برای هر بخش شناسایی و پس از تایید مدیر پرستاری ابلاغ و اجرایی شود.

- **توصیه ۱:** تشکیل کارگروه آموزش به بیمار در هر یک از بخش های بالینی متشکل از:

۱- رئیس بخش (یا یکی از پزشکان به نمایندگی از طرف ایشان)

۲- سرپرستار بخش

۳- سوپروایزر آموزشی/آموزش سلامت

۴- مسئول آموزش به بیمار

مثال:

فرم نیاز سنجی بیماران نام بخش: قلب

ردیف	عنوان بیماری (شامل ۵ بیماری شایع بخش - بیماریهای غیر واگیر)	نظر بیماران / همراهان	نظر پزشک و پرستار / نظر کارگروه	اولویت بندی نیازهای بیمار (توسط سوپروایزر آموزش سلامت)
۱	مثال: ادم حاد (بیماری شایع بخش)			
۲	مثال: آنژین صدری (بیماری شایع بخش)			
۳	مثال: انفارکتوس میوکارد (بیماری شایع بخش)			
۴	سرطان (غیر واگیر)			
۵	دیابت (غیر واگیر)			
۶	فشار خون (غیر واگیر)			
۷	ام اس (غیر واگیر)			
۸	تالاسمی (غیر واگیر)			

نکته: جهت نیاز سنجی بیماران ام اس و تالاسمی، بیماران ریوی و CVA و .... در صورت وجود این بیماران در مرکز نیاز سنجی صورت پذیرد.

۲- تدوین اهداف:

تنظیم اهداف یادگیری یکی از بنیادی ترین مراحل در کل فرایند آموزش به بیمار است. اهداف بر اساس نیازهای شناسایی شده تدوین می شوند.

استانداردهای تنظیم اهداف:

- هر هدف فقط شامل یک فعل عملکردی باشد.
- اهداف به صورت قابل اندازه گیری نوشته شود.
- حیطة ی مربوط به هر هدف باید مشخص شود.

اهداف آموزش به بیمار:

- ✓ کاهش اضطراب بیمار
- ✓ کاهش دوره بستری
- ✓ افزایش نتایج درمان یا پایبندی بیشتر بیماران به اقدامات مراقبتی
- ✓ کاهش هزینه های درمانی و بهداشتی
- ✓ اطمینان از تداوم مراقبت ها
- ✓ بهبود کیفیت زندگی بیمار
- ✓ کاهش بروز عوارض بیماری
- ✓ افزایش توانمندی و مشارکت در برنامه های درمانی و مراقبتی
- ✓ افزایش استقلال بیمار در فعالیت های روزمره
- ✓ تکمیل برنامه های درمانی
- ✓ کاهش پذیرش مجدد بیماران
- ✓ افزایش رضایتمندی بیماران
- ✓ توانمندسازی جامعه

اجرای طرح آموزش شامل:

استفاده از تمام اصول آموزش و یادگیری مانند توجه به آمادگی و توانایی بیمار، زمان مناسب، سهیم کردن بیمار و خانواده او، روش مناسب با توجه به حیطة یادگیری، وسایل کمک آموزشی، سازماندهی موضوعات آموزشی، تکلم با زبان قابل فهم برای بیمار، استفاده از اصول یادگیری مانند اصول تکرار و تقویت، توجه به محیط یادگیری و دریافت بازخوردهای بیمار، انتخاب محتوای مناسب و اولویت بندی زمان ارائه آن می باشد.

۳- انتخاب روش آموزش:

نحوه ارائه آموزش ها بر اساس روش تدریس منتخب پرستار یا علاقمندی بیمار میتواند به صورت چهره به چهره یا ارائه مطالب چاپی و یا نمایش فیلم آموزشی یا هر سه باشد. یادگیرنده می تواند خود بیمار یا همراه وی باشد .

- روش مورد استفاده باید مرتبط با برآورده ساختن حیطة ی ان هدف باشد .
- در مورد آگاهی ها:سخنرانی مطالب چاپی پرسش و پاسخ
- مهارت ها: نمایش عملی، نمایش با وسایل سمعی بصری، راهنمای خود آموز گام به گام

- نگرش: مثال های موردی ارائه ی تجربیات مشترک .
- مداخله یا آموزش: انتقال اطلاعات به بیمار که بر اساس روش انتخاب شده در مراحل قبل انجام می شود. در این مرحله مهارت های ارتباطی به میزان زیادی باید مورد توجه قرار گیرد.

استاندارد های مربوط به آموزش و ارتباط با بیمار:

- قبل از هر تدریس معرفی انجام شود.
- بیمار در وضعیت نا مناسب نباشد.
- یک مکان امن و خلوت ایجاد شود.
- ابتدا رابطه ای درست و صمیمانه با بیمار برقرار شود.
- بیماری که با زبان شما صحبت نمی کند یک مترجم حضوری برایش مد نظر قرار دهید.
- به حرف های بیمار خوب گوش بدهید.
- به واکنش های هیجانی پاسخ دهید.
- صادق و خالصانه باشید.
- امین و راز دار باشید.
- اطلاعات در زمان مناسب داده شود مثلاً خطرات عمل جراحی، حتما باید قبل از تصمیم گیری بیمار برای جراحی به او گفته شود .
- به طور واضح و شمرده صحبت کنید .
- مرتب باز خورد بگیرید.

محور های اصلی آموزش به بیمار:

- ❖ **آموزش بدو ورود :** - معرفی بخش، خدمات غیردرمانی وقوانین کلی موجود در بخش و بیمارستان - معرفی پرستار و تیم پزشکی - نحوه احضار پرستار - منشور حقوق بیمار - نحوه رسیدگی به شکایات - هزینه های درمان و بیمه - سایر موارد.
- ❖ **آموزش حین بستری :** افزایش آگاهی بیماران در مورد خصوصیات و نوع بیماری، نام بیماری، فرایند بیماری، ریسک فاکتور ها، علائم و نشانه ها و عوارض (افزایش آگاهی بیماران در مورد درمان بیماری، معاینات لازم برای تشخیص بیماری، درمان های موجود بیماری (دارویی، جراحی)، انواع اقدامات پاراکلینیکی لازم (رادیولوژی، پاتولوژی، آزمایشگاه)، عوارض دارویی و روش برخورد با عوارض، مراقبت قبل و بعد از اعمال جراحی و بیهوشی در صورت انجام و نحوه برخورد با آن، رژیم غذایی و ... نحوه مراقبت از خود و مدیریت درد، پوزیشن مناسب.

-ارائه توضیحات و آموزش های لازم به صورت شفاهی توسط پزشک در طول بستری به بیمار/بستگان

-ارائه توضیحات و آموزش لازم توسط پرستار به بیمار همراه با ثبت آموزش ها در فرم گزارش پرستاری

❖ آموزش زمان ترخیص:

- آموزش به بیماران در مورد جزئیات مراقبت از خود و اطمینان یافتن از درک کامل بیمار از موضوعات مطرح شده
- اطلاع رسانی جهت دستیابی به مراقبتهای اورژانس در صورت لزوم

✓ نحوه مصرف داروهای تجویز شده در منزل اطلاع رسانی کلامی در خصوص زمان و مکان مراجعه مجدد(در صورت نیاز و دستور پزشک) به درمانگاه تاکید بر تداوم درمان و پیگیری تست های تشخیصی و جوابدهی تست های معوقه - فعالیت های روزانه و نحوه مراقبت در منزل(نحوه مراقبت و پانسمان زخم ها در صورت اقدامات جراحی و نمونه - برداری) تغذیه و برنامه های توانبخشی و بازتوانی.... معرفی به انجمن ها و نهادهای حمایتی در صورت لزوم

❖ **توجه:** ترخیص بیماران به صورت ایمن انجام گیرد. ترخیص ایمن شامل تمامی ابعاد بیماران آسیب پذیر و پرخطر و پیگیری بیماران به منظور صیانت از دستاوردهای مراقبت و درمان پس از ترخیص است. منظور از بیماران /مراجعه کننده آسیب پذیر در این سنجش افرادی هستند که به دلیل قرار داشتن در شرایط خاص فیزیولوژیک /فیزیکی /روانی /اجتماعی ممکن است به هنگام دریافت خدمات مراقبتی و تشخیصی و درمانی، در معرض خطر بیشتر یا تبعیض نسبت به سایر بیماران قرار گیرند. (بیماران سالمند، روانپزشکی /اختلالات ذهنی، معلولیت های جسمی (بینایی /شنوایی /حرکتی /گفتاری)، بیماران مجهول الهویه، بیماران با اختلال هوشیاری، نوزادان و کودکان و مادران باردار، مراجعه کننده بیماران مقیم مراکز نگهداری مانند خانه سالمندان، افراد دارای انگ اجتماعی مانند: مبتلایان به ایدز، سوءمصرف مواد، زندانیان، بیماران با شخصیت های ضد اجتماعی، افراد بی خانمان و... از این گروه مراجعه کننده هستند.

پس از شناسایی بیماران آسیب پذیر در ارزیابی اولیه از بیمار لازم است برنامه ریزی لازم جهت ترخیص ایمن از بدو بستری صورت گیرد، همچنین رابط آموزشی/سوپروایزر آموزش سلامت موظف به فالوآپ بیماران پس از ترخیص بر اساس چک لیست و ارزیابی اثربخشی آموزش های داده شده حداقل در ۲ نوبت در طی یکماه پس از ترخیص هستند.

❖ **توصیه:** بر اساس پروتکل مربوطه، پرستار، بیمار و خانواده وی را در خصوص برگه ابزار SMART آموزش داده و توجیه مینماید. در همان بدو بستری در بخش، پرستار ضمن درج نام بیمار روی برگه، آن را تحویل ایشان میدهد. بیمار و یا خانواده هم میتوانند ترجیحاً مستقیماً برگه را پر کنند یا اینکه پرستار از زبان ایشان آن را تکمیل نماید. به بیمار و خانواده توضیح داده شود که بیشتر بر روی مباحث مربوط به بعد از ترخیص تمرکز کنند. تمام سئوالات مطرح شده باید با نظر کادر بالینی مرتبط پاسخ داده شود.

- ❖ بیمار/خانواده را به سمت سئوالات مهم سوق دهید.
- ❖ - بیمار/خانواده وی را در خصوص طرح سئوالات یا نگرانیها در خصوص ترخیص و درج آن در این برگه تشویق کنید.
- ❖ - بیمار/خانواده وی ۳ سؤال یا بیشتر در باره هر آنچه در مورد آن کنجکاو هستند روی این برگه بنویسند.
- ❖ - بیمار/خانواده وی از پزشک روزانه سئوالات خود را تا روز ترخیص مطرح نمایند تا از انباشتگی اطلاعات هم جلوگیری شود.

فرم ترخیص SMART بیمار:

بخش:	سال تولد:	نام پدر:	نام و نام خانوادگی بیمار:
			۱-علائم و نشانه هایی که باید به آنها توجه کنم(sign)
			۲-داروها(medications)
			۳-پیگیریها/وقت ویزیت دکتر:(Appointment)

۴- نتایج آزمایشها: (Result)

۵- سئوالاتی که باید پیرسم (Talk with me)

۶- تلفنهای تماس:

حداقل موارد آموزشی بدو ورود و طول بستری باید از طریق دفتر پرستاری به بخش ها ابلاغ گردد .

✓ ارائه توضیحات و آموزش لازم به صورت شفاهی توسط پزشک و پرستار و ثبت در ستون مربوطه فرم آموزش بیمار حین ترخیص به همراه مهر و امضاء و تحویل نسخه دوم به بیمار

✓ لازم است بیماران آسیب پذیر و بیمارانی که با تعبیه وسیله خاصی مثل سند فولی و سند معده و درن واستنت و کاتتر و... ترخیص می شوند و بیمارانی که غیر از تشخیص اصلی بستری، بیماریهای زمینه ای دیگری دارند با تماس تلفنی بر اساس چک لیست آموزش حین ترخیص یک هفته پس از ترخیص مورد ارزیابی اثر بخشی آموزش خود مراقبتی قرار گیرند. و شاخص مربوطه احصا گردد .

آموزشهای بدو ورود (A)	آموزشهای حین بستری (B)	آموزشهای حین ترخیص (C)
۱- معرفی بخش، خدمات غیردرمانی و قوانین کلی موجود در بخش و بیمارستان	۱- نوع بیماری ونحوه درمان و مراقبت	۱- زمان مراجعه به پزشک
۲- معرفی تیم پزشکی	۲- میزان مدت زمان نحوه صحیح مصرف و عوارض دارو	۲- داروهای پس از ترخیص
۳- منشور حقوق بیمار	۳- تداخلات غذا و دارو	۳- برنامه خودمراقبتی و تکنیک های بازتوانی در منزل
۴- نحوه رسیدگی به شکایات	۴- میزان فعالیت	۴- تغذیه پس از ترخیص
۵- هزینه های درمان و بیمه	۵- تغذیه ورژیم غذایی	۵- فعالیت پس از ترخیص
۶- سایر موارد	۶- ایمنی و احتیاطات	۶- نشانه های پس از ترخیص
	۷- مدیریت درد	۷- چگونگی دستیابی به مراقبتهای اورژانس
	۸- اقدامات تشخیصی و درمانی	۸- آدرس منابع و آدرس مراکز وسایت های آموزشی
	۹- نشانه های خطر حین بستری	۹- سایر موارد
	۱۰- عدم مصرف دخانیات و مواد روان گردان	
	۱۱- مراقبت های قبل و بعد از عمل	
	۱۲- مراقبت از زخم	
	۱۳- مسائل بهداشت فردی	
	۱۴- خواب و استراحت	
	۱۵- الگوی دفع	
	۱۶- روشهای جایگزین درمان	
	۱۷- پیامدهای احتمالی ناشی از درمان	
	۱۸- سایر موارد	

مشکلات و موانع آموزش به بیمار :

- کمبود وقت پرسنل برای آموزش
- کمبود مهارت های آموزشی
- کمبود اطلاعات کافی برای آموزش

- نداشتن مهارت های ارتباطی
- نداشتن انگیزه ی پرسنل برای آموزش
- کمبود حمایت های مدیریتی و سازمانی
- کمبود منابع مادی و امکانات آموزشی
- نداشتن سواد بیمار و همراهانش

۴- ارزشیابی و نظارت بر اجرای صحیح و ثبت برنامه های آموزشی به بیمار از طریق:

- ✓ بازدیدهای مدون از بخشهای درمانی
- ✓ تعیین اثربخشی آموزشی : بررسی و ارزیابی اثربخشی آموزش با تکمیل و تحلیل اطلاعات مربوط به فرمهای اثربخشی آموزشی
- ✓ رضایتمندی بیماران از آموزش پزشک و پرستار ،
- ✓ ارائه گزارشات و تحلیل های مربوط به ارزیابی های انجام شده به صورت فصلی در کمیته/کارگروه آموزش به بیمار و اجرای اقدامات مداخله ای / اصلاحی و برنامه های بهبود در قالب مصوبات کمیته آموزش

تعیین این که آیا یادگیری اتفاق افتاده است؟

به ترتیب زیر عمل شود:

-آموزش به مددجو از بدو ورود وی شروع می شود. مسئولیت اجرای صحیح آموزش به بیماران با پرستاران می باشد. در نهایت مسئول آموزش به بیمار آگاهی بیمار را بررسی و صحت آموزش را تأیید می نماید .

پس از اتمام آموزش حتما از بیمار پرسید که آیا مطالب را درک کرده و مطمئن شوید دچار سوء تفاهم یا سوء برداشت نشده است در شیفت های بعد دانسته های بیمار توسط دیگر همکاران (پرستار مسئول بیمار) در هر شیفت ارزیابی شود و اگر بیمار نتواند پاسخ مناسبی دهد ، این نشان دهنده عدم درک بیمار از مطلب آموزشی است . پس مجددا همان مورد را آموزش داده شود این روند تا رسیدن به درک کامل و صحیح بیمار در مورد همان آموزش و تغییر رفتار در بیمار ادامه خواهد داشت.

- تعیین مسئول آموزش به بیمار در هر یک از بخش های بالینی و صدور ابلاغ توسط مدیر پرستاری

اهم وظایف مسئول آموزش بیمار در بخش:

۱. انجام هماهنگی مستمر برای تمامی اقدامات مرتبط با آموزش بیماران با سرپرستار و سوپروایزر آموزشی بیمارستان
۲. برنامه ریزی و انجام نیازسنجی آموزشی از بیماران بخش
۳. اولویت بندی نیازهای آموزشی بیماران بخش
۴. طراحی برنامه های آموزشی مبتنی بر نیازسنجی آموزشی انجام شده
۵. پیشنهاد برنامه های آموزشی بخش به سرپرستار جهت انتقال آن به مدیریت پرستاری و سوپروایزر آموزشی و آموزش سلامت

۶. اجرای برنامه های آموزشی بیماران بر اساس نیاز سنجی انجام شده پس از تایید و ابلاغ مدیر پرستاری

۷. برنامه ریزی و مشارکت در زمینه طراحی پمفلت ها و جزوات آموزشی بر اساس استانداردها و تهیه بانک اطلاعاتی آموزشی

۸. پیش بینی منابع مالی و تسهیلات آموزشی مورد نیاز بر اساس اولویت ها و پیشنهاد به سرپرستار

۹. مشارکت و نظارت بر اجرای برنامه های آموزشی بیماران در بخش

۱۰. ارزیابی و تعیین میزان اثربخش بودن آموزش های ارائه شده (حداقل هر ماه یکبار از ۱۰ تا ۱۵ درصد بیماران بستری)

سایر وظایف:

- نظارت مسئول آموزش به بیمار بخش بر اجرای آموزش برنامه های خودمراقبتی توسط کارکنان بالینی به بیماران
- ارزیابی عملکرد صحیح بیماران در زمینه آموزش های دریافتی از طریق بازدیدهای روزانه
- بررسی میزان اثربخشی آموزش های ارائه شده با استفاده از فرم ارزیابی اثربخشی آموزش به بیمار ابلاغیه از وزارت بهداشت از ۱۰ تا ۱۵ درصد از بیماران بستری هر بخش بصورت ماهانه
- ارسال گزارش به مدیریت پرستاری در خصوص میزان اثربخشی برنامه های آموزش خود مراقبتی ارائه شده به بیماران توسط سرپرستار بصورت فصلی به تفکیک هر ماه
- ارائه گزارش نتایج سنجش اثربخشی آموزش های ارائه شده به بیماران در بخش های بالینی توسط مدیر پرستاری به تیم مدیریت اجرایی
- اخذ تصمیمات اصلاحی / تدوین و ابلاغ برنامه بهبود کیفیت توسط تیم مدیریت اجرایی بر اساس گزارش مدیر پرستاری
- بررسی مجدد اثربخشی اقدامات اصلاحی و برنامه بهبود کیفیت تدوین شده در خصوص ارتقای برنامه های آموزش خودمراقبتی

نکته: آشنایی پرستاران با انواع بیماریها و داروها و عوارض آن و مهارت نحوه مراقبت های پرستاری، آگاهی به روش های آموزش به بیمار در اثر بخش بودن فرایند آموزش به بیمار و همراهان بسیار حائز اهمیت است لذا نیاز سنجی و شناسایی نیاز آموزشی پرستاران در حیطه آموزش به مددجو و برنامه ریزی آموزشی در توانمند سازی پرستاران پیش زمینه فرایند آموزش به بیمار است .